

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

הערה חשובה: המילים המודגשות הן תמצית העניינים וניתן לקרוא אותן בפני עצמן כסיכום מהיר.

דף כג

לשאת תרומה עם מדרס

נתבאר שמשום מעשה שהיה, באחד שנשא מדרס וקודש, ונטמא הקדש, גזרו, שהנושא את המדרס לא יהא נושא את הקדש.

לדעת חכמים, כשם שגזרו שהנושא את המדרס לא ישא את הקדש, כך גזרו שהנושא את המדרס לא ישא את התרומה, שהרי טעם אחד לזה ולזה, שיש לחוש שיטמא את מה שנושא עם המדרס.

ולדעת משנתנו, היא דעת רבי חנניה בן עקביא, כל מקום שגזרו חכמים מחמת מעשה שארע, לא גזרו אלא כדוגמת אותו מעשה, ומאחר שאותו מעשה בקדש היה, גזרו שהנושא את המדרס לא ישא קדש, אבל רשאי הוא לשאת תרומה.

להעביר מי חטאת ואפר חטאת

אמר רב יהודה אמר רב, מעשה באדם אחד, שהיה מעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן ובספינה, ונמצא כזית מת תחוב בקרקעיתה של ספינה, והאהילו עליו מי החטאת אפר החטאת ונטמאו. באותה שעה אמרו, לא ישא אדם מי חטאת ואפר חטאת ויעבירם בירדן בספינה.

לדעת חכמים, כשם שגזרו שלא להעביר מי חטאת ואפר חטאת בספינה, כך גזרו שלא להעבירם בכל האופנים הדומים לכך, שהספינה היא דבר המהלך באויר, וכך אסרו להעביר בכל האופנים שהוא מהלך באויר.

ובכלל זה, שלא יעמוד בצד זה של הנהר ויזרקם לצד אחר, ולא ישיטם על פני המים, ולא ירכב על גבי בהמה, ולא על גבי חבירו. אבל עובר את הנהר על גבי גשר, שבאופן הזה רגליו נוגעות בקרקע.

וכמו כן, כשם שגזרו שלא להעביר מי חטאת ואפר חטאת בירדן, כך גזרו שלא להעבירם בשאר נהרות.

ולדעת רבי חנניה בן עקביא, לא אסרו אלא בירדן, ובספינה, וכמעשה שהיה.

כלים הנגמרים בטהרה

צריכים טבילה לקדש

נתבאר, שהכלי ראוי לקבל טומאה רק משעה שנגמרה עשייתו.

וכשעם הארץ עושה כלי, מאחר שעם הארץ בחזקת טמא, מיד שנגמר הכלי בידו, הוא גם כן בחזקת טמא.

וכשחבר עושה כלי, מאחר שהחבר טהור, ונזהר בטהרות, הוא נזהר בו משעה שנגמר שלא יטמא, ולכן יש להחזיקו בטהרה.

ולענין קדשים, עשו מעלה, ואמרו, שאף שנגמרו הכלים בטהרה ביד חבר, יש להטבילם קודם שישתמשו בהם טהרות. [וזה מעלה וי' הנזכרת במשנתנו].

והסיבה לכך, כי חששו, שמא קודם שנגמרו הכלים, ניתז עליהם צינורא [=רוק] מפי עם הארץ, והרוק הזה מטמא כרוקו של זב, שמא עם הארץ זה הוא זב. ולא נשמר החבר באותה שעה מטהרת הכלי, כי עדיין לא היה הכלי ראוי לקבל טומאה. **וכשנגמר הכלי**, עדיין היה הרוק לח, וראוי לטמא, ונטמא הכלי, ולא שם החבר לבו על זאת.

לדעת משנתנו היא דעת רבי יהושע, כלים אלה שנגמרו בטהרה על ידי חבר, טובלים אותם ומיד הם טהורים לקדשים.

ומתחילה אמרו שלדעת רבי אליעזר, כלים הנגמרים בטהרה, אין משתמשים בהם קדשים, עד שיטבילום ויעריב שמשם.

ומסקנת הגמרא, שמודה רבי אליעזר, שלקדשים די בטבילת הכלים הללו. ורק להשתמש בהם אפר חטאת, החמירו בהם להחשיבם ככלים שנטמאו במת, והם לאחר הזאת שלישי ושביעי, שהם טעונים טבילה והערב שמש.

בקיצור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

כהן כשר לשריפת פרה אדומה

הצדוקים היו אומרים, ששריפת פרה אדומה כשירה רק בכהן שהוא טהור גמור. אבל מי שנטמא, אף אם טבל שבכך טהר לאכילת מעשר שני, כל זמן שלא העריב היום, להיות טהור גמור, פסול לשריפת הפרה.

וחכמים אומרים, ששריפת הפרה כשירה גם בכהן טבול יום, כלומר שטבל היום לטומאתו, ועדיין לא העריב היום.

וכדי להוציא מלבם של צדוקים, כלומר להראות שאין אנו עושים כדעתם של צדוקים, קודם שריפת הפרה היו מטמאים את הכהן השורף את הפרה, שהיו נוגעים בו בשרץ, ומטבילים אותו, כדי שבשעת שריפת הפרה, יהיה הכהן טבול יום.

הכלי שנותנים בו אפר הפרה

נתבאר, שהצדוקים היו אומרים, שטבול יום הטעון הערב שמש, פסול לשריפת הפרה, וחכמים חולקים עליהם, וכדי להראות שאין עושים כמותם, היו מקפידים שהכהן השורף את הפרה יהיה טבול יום הטעון הערב שמש.

ומבואר, שמהטעם הזה עצמו היו מקפידים גם כן לתת את אפר הפרה בכלי שהוא טבול יום.

לדעת רבי אליעזר, לא היו צריכים לטמא כלי לצורך זה, כי כל כלי חדש שנעשה לצורך נתינת אפר הפרה, אף שנגמר בטהרה, טמא הוא לאפר חטאת, וטעון טבילה והערב שמש, ואם כן יקחו כלי חדש, ויטבילוהו, ובכך הוא נעשה טבול יום, ובו יתנו את האפר.

ולדעת רבי יהושע, כלי חדש אינו טעון טבילה והערב שמש, ואם יקחוהו ויטבילוהו, הוא טהור גמור, ואינו נחשב טבול יום. ולכן יטמאו את הכלי בשרץ, שיהיה צריך טבילה והערב שמש, ויטבילוהו שיהיה טבול יום הטעון הערב שמש, ויתנו בו את האפר, להראות שטבול יום הטעון הערב שמש כשר לפרה.

בירור דעת רבי אליעזר

נתבאר, שלדעת רבי אליעזר, כלי חדש הנעשה לתת בו אפר חטאת, אף שנגמר בטהרה, נחשב אצל אפר חטאת ככלי טמא הטעון טבילה והערב שמש.

ומתחילה אמרו, שכן דעתו אף לקדשים, כלומר כל כלי חדש הנגמר בטהרה, אם בא להשתמש בו קדשים טעון טבילה והערב שמש, וחולק על משנתנו בה מבואר שדי לו טבילה בלבד.

ורב דחה זאת ואמר, שלהשתמשות קדשים, מודה רבי אליעזר, שדי לכלי החדש טבילה בלא הערב שמש, ורק אצל אפר חטאת החמירו בו, שיחשב ככלי שנגע בו שרץ, שהוא טעון טבילה והערב שמש.

והקשו על רב, אם כן, מדוע הכלי הזה מטמא אדם, כמו ששנינו, שהעושה את הכלי לתת בו מי חטאת טעון טבילה, הרי כלי כזה הוא וולד טומאה ואינו מטמא אדם.

ולפיכך אמרו, שהדבר שהחמירו בכלי שנעשה לתת בו אפר פרה הוא, שיחשב ככלי שנטמא במת שהוא עצמו נחשב אב הטומאה, ומטמא אדם.

וחזרו והקשו, אם כן, מאחר שהחשיבו ככלי שנטמא במת, לא די לו טבילה והערב שמש, וצריך גם הזאת של מי חטאת שלישי ושביעי.

ולפיכך אמרו, שהדבר שהחמירו בכלי שנעשה לתת בו אפר פרה הוא, שיחשב ככלי שנטמא במת, וכבר היזו עליו שלישי ושביעי, שהוא מחוסר טבילה והערב שמש, ועודו מטמא אדם.

מעולם לא חדשו דבר בפרה

נתבאר, שכדי להוציא מלבם של צדוקים, היו מקפידים לשרוף את הפרה בטבול יום שלא העריב שמשו.

ומאחר שזלזלו בעשיית הפרה בדבר זה שהיא נשרפת בטבול יום, עשו בפרה מעלות הרבה להראות חומרת טהרתה, שלא יבואו לזלזל בה בדברים אחרים.

בקי צור

ללמוד להבין ולזכור

מסכת חגיגה דף כג

לע"נ מרת פנינה (פסיה) ברן ע"ה

ומבואר בברייתא, שאף שעשו בה מעלות הרבה, מעולם לא חדשו דבר בפרה, להצריך בה דבר שלא מצינו דוגמתו במקום אחר.

והכוונה בזה, כגון **שלא נתנו טומאה בפרה, לכלי שאינו ראוי לאותה טומאה**, שלא אמרו קרדום שאינו ראוי למושב, יטמא מושב.

אבל דבר שלא נטמא, אם ראוי לקבל טומאה מסוימת, פעמים החשיבוהו כאילו נטמא, אף שבאמת לא נטמא, ואין זה נחשב חידוש.

וכמו שנתבאר, שלדעת רבי אליעזר, כלי חדש שנעשה לתת בו אפר חטאת, אף שלא נטמא במת, החשיבוהו כאילו נטמא במת.

כלי שמקבל טומאת זיבה

בעניין טומאת מדרס של זב נאמר, "וְהִישָׁב עַל הַכֶּלִי אֲשֶׁר יֵשֵׁב עָלָיו הַזָּב יִכָּבֵס בְּגָדָיו וְרַחַץ בַּמַּיִם וְטָמְא עַד הָעֶרֶב" (ויקרא ט"ו ו').

ומתוך כך שלא נאמר "אֲשֶׁר יֵשֵׁב", שמשמע שכך ארע פעם אחת, שישב הזב על הכלי, ונאמר "אֲשֶׁר יֵשֵׁב", הרי זה מלמד, שאין הזב מטמא את הכלי אלא כשהוא **כלי שמייוחד לישיבה**, שעוד עתידים לשבת עליו.

אבל כלי שאינו מיוחד לישיבה אלא למלאכה אחרת, והבא לשבת עליו, מונעים אותו, ואומרים לו, עמוד ונעשה מלאכתנו, אף אם ישב עליו הזב, אינו נטמא טומאת מדרס.

ולכן, אם הפכו על פיהם כלי של סאה או תרקב שהם כלים שנותנים בו תבואה בשיעור סאה ובשיעור חצי סאה, וישב עליהם הזב, מאחר שאין הכלי עומד לישיבה, אינו נטמא טומאת מדרס.

הכלי מצרף מה שבתוכו לקדש

נתבאר במשנתנו [מעלה ז'], שאם היו בכלי אחד מספר חתיכות של קדשים, ונגע טמא באחת מהחתיכות, הכלי מצרף את כולן להיחשב כחתיכה אחת, וכל החתיכות נעשות וולד ראשון לטומאה, כדין החתיכה שנגע בה הטמא.

לדברי רבי חנין, עיקר דין זה, שהכלי מצרף כל מה שבתוכו, דין תורה הוא, ולמד מהכתוב בעניין קטורת הנשיאים, "כִּף אַחַת עֲשָׂרֶה זָהָב מְלֵאָה קְטֹרֶת" (במדבר ז' י"ד), הכתוב עשה כל מה שבכף אחת.

ולדעתו, דין התורה נאמר רק בקדשים שצריכים את הכלי וכשהם נתונים בתוכו של כלי, בדומה לקטורת הנזכרת בכתוב, שאינה מתקדש אלא כשהיא ניתנת בתוך כלי, ואלו בלבד, כשהם ניתנים בתוכו של כלי, דין תורה הוא שהכלי מצרפם להיחשב כולם כדבר אחר.

אבל דברים שאינם צריכים כלי, כגון שיירי מנחות, וכן דברים הנתונים על גבי כלי שטוח, מדין תורה אין הכלי מצרפם.

ומכל מקום, תקנת חכמים היא, שגם קדשים שאינם צריכים כלי, הכלי מצרפם, ואפילו אם אינם בתוך כלי אלא על גבי כלי, שכן למדנו מעדותם של רבי שמעון בן בתירא ורבי עקיבא.

רבי שמעון העיד על אפר חטאת, שאם נגע טמא במקצתו, טימא את כולו, ודין זה ודאי אינו דין תורה, שלא דברה תורה אלא בקטורת, שהיא קדשים ולא באפר פרה.

ורבי עקיבא בא להוסיף על עדות הראשונה, והעיד על הסולת והקטורת והלבונה והגחלים, שאם נגע טבול יום במקצת אחד מהם, פסל את כולו.

ומאחר שעדותו נאמרה כתוספת על עדות ראשונה, גם הוא לא העיד אלא שהם מצטרפים מדברי חכמים, ולא מדין תורה.

ולמדנו מעדותו, שסולת וגחלים מצטרפים מדברי חכמים, אף על פי שאינם צריכים את הכלי.

וכמו כן למדנו מעדותו, שקטורת ולבונה מצטרפים מדברי חכמים, גם כשהם על גבי כלי [כגון על גבי מגש], אף על פי שאינם בתוכו של כלי.

ורבי חייא בר אבא אמר בשם רבי יוחנן, שכל עיקר דין צירוף כלי לענין קדשים למד מעדותו של רבי עקיבא, וכולו מדברי חכמים בלבד.